

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Instructorii Conscientiæ R. P. F. Lvdovici Lopez Ordinis Prædicatorvm ...

In qua reliquæ materiæ quæ ad Instructionem Conscientiæ pertinent ex
Orthodoxis Ecclesiæ iudiciis & scholasticorum Theologorum, tum
Iurisconsultorum resolutionibus scitu perutiles latè & copiosè disputantur

López, Luys

Lvgdvni, 1588

In quibus casibus sub obligatione restitutionis teneatur quis respondere
iudici & de quibusdam casibus huic materiæ annexis. Cap. XI.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41259

quando scit prælatus posse sibi illud crimen probare cū vno teste simul cum denunciatore. Imo cum spe emendę talis prælatus potest paternę denūtiatum a fide digno rebellem punire coram patribus secreto pœna arbitraria & leui deterrere. Imo etiã secreto excōmunicare potest postquam probatum fuerit ei crimen cum denunciatore & alio teste, sed non potest illum traducere ad forum exterius secundum Ybañez & Merinam, quia licet opposita sit communis, sed tamen est rigurosa & parum conformis Euangelio etiam si sit spes mendę, quia correctio publica tunc scandalizat neq; per se ordinatur ad emendam peccati secreti, de quo hic agitur.

¶ In quibus casibus sub obligatione restitutionis teneatur quis respondere iudici & de quibusdam casibus huic materie annexis.

CAP. XI.

DE I N D E queritur (quia sermones in vniuersali minus profunt) casus hic particularis, cuius meminit Corduba: qui quodammodo ad istam materiam restitutionis reductiue pertinet, quemadmodū & casus vbi quis obligatus denūtiare, si non denūtiat, obnoxius fit ad restituenda damna subsequuta vt sepe dixim⁹, scilicet. ¶ Vtrum subditi iuramento constricti à domino ad deponendum quis venatus fuerit, quis piscatus, quis ligna secuerit in locis vetitis, si in iuramentis fuerint negauerintque se quicquam scire, cum resciant damna illata restituere teneantur?

¶ Et quia hic non tam aptus est locus ad materiam inquisitionis, denūtiationis, vel accusationis prosequendā.

Compendiose dicamus primo. præsупponentes regulam generalem, per quam cum appendicibus dictis, quæstioni prædictæ satisfactum erit abunde.

¶ Regula generalis præsупponenda est quæ sæpius est inculcata, scilicet quod in casu: quo quis tenetur parendo respondere iudici: si mendacio vel aliter celer veritate, tenetur ex iustitia restituere subsequuta damna.

¶ Appendix doctrina est quod regulariter tenetur consciens delicti respondere iudici secundum ordinem iuris interroganti, quando sine notabili suo detrimento testificari aut denunciare potest. Restat ergo vltimò pro completa

*a Index
potest ex
officio pu-
nre testes
deponētes
falsum, vel
vacillātes.
Baldus &
Dof. in l.
nullum. C.
de testib.*

pleta responsione quaestionis quaerere, quando iudices ecclesiastici per censuras, vel iudices saeculares per assumpta iuramenta de veritate dicenda poterunt iuste praedicta inquirere. Dico si vel ad instantiam alicuius particularis damnificati, vel procuratoris reipublicae in praedictis passae damnus iacturae grauis, vel ex euidentis delicti: quia apparet magna strages commissa processerit iudex, iuste procedit tunc ad inquisitionem generalem, sicut etiam quando publica pererebruit fama, aut clamorosa insinuatio, quod in regione, congregatione, vel populo insultus fiant a latronibus, vel peccatum nefandum perpetretur, vel similia, generalis inquisitio fieri potest, sed tamen quatenus per inquisitionem hanc generalem, iudex procedit, non potest specialiter sciscitari, an Petrus fecerit hoc, quia graui illum afficeret iniuria, sed tantum in genere percunctando quis fecerit, authorem criminis indagare poterit, nisi aliqua specialis persona speciali infamia fuerit notata, quia tunc de illa persona, scilicet an Petrus tali laborans infamia fecerit hoc nominatim inquirere iudex valet.

¶ An vero sicut planum est infamiam specialem, qua quis specialiter est praenotatus valere ad specialiter, & nominatim inquirendum de illo: sic etiam valeant inditia specialia specialiter aliquem indicantia authorem criminis esse, & sufficiant ad inquirendum contra talem in particulari, controuertitur inter Sotum, & Nauarrum. Nam Sotus^b tenet sufficere. Nauarrus^c autem tenet oppositum negans ad id, manifesta inditia sufficere. At talem Sotus^d & Syluester^e cum Nauar. convenientes asstruunt ad specialiter procedendum contra Petrum non sufficere inditia manifesta ipsum prodenti, sed tantum huiusmodi inditia, via accusationis pro semiplena probatione valere, vt possit iudex hac via tam reum sic indiciatum, quam etiam testes delicti non ignaros, cogere ad fatendum veritatem in tali casu. Ad huiusmodi re facit caput qualiter & quando secundo de accusationibus.

¶ At vero credo quando inditia sunt non leuia, sed graua ingerentia grauem praesumptionem, vel sunt grauisima quasi sufficientia ad condemnationem, suntque per maiorem partem vicinia sparsa, tunc sufficere, ad inquirendum.

I. I. Pars. F. L. Lopez. Inltr. Consc. c. ren

b Sotus de detegendo secreto 2. memb. q. 6. cōcl. 7. dubio 1. & fol. 51. &

c Nauar. Sum. cap. 8. num. 38. & in cap. 25. nu. 35. & in cap. 17. nu. 135

d Sotus de iust. & in re. lib. 5. q. 6. art. 2. e Syluest. tit. inditium. & tit. Inquisitio 1. q. 3. & q. 4.

¶ *Clar. in Pr. el. cri-* rendum in speciali contra sic grauitur, & publicè indicia-
mi. q. 20. tum. Nec hoc uti reor inficiaretur Nauarrus, qui ait ad
de indi. q. s. inquirendum sic specialiter sufficere famam, vel aliquid
 æquiualens famæ. At prædicta inditia sic qualificata, vi-

Q. 1. dentur æquipollere infamæ. Tunc etiam talia inditia gra
g Syluest. uia sparsa per maiorem partem reipublicæ, scandalum
ubi supra. publicum ingenerant in populo, vel vicinia, quod videtur
et tit. iu. non fore tolerandum. Nam nouo populus agitur
rametum. scandalo cum scandalum ingentum publicè vident per
2. q. 9. iudices dissimulari, quare Iulius Clarus ¶ ait, quod quan-
h Nauar. do reus est certus, inquitur specialiter, & assumuntur in
ubi supra. ditia specialiter contra eum, & credo per certum, intelli-
c. 25. num. git Iulius Clarus reum grauitur, valde & publicè inditiatu.

26. et 27. ¶ Sed iam tandem ad in initio relatam quæstionem
et 36. respondendo concludimus, quod extra prænumeratos ca
37. et cap. sus, si iudices, vel domini, in prædictis inquirendo proce-
38. nu. 38. dant extra formam prædictam, & male procedunt, & à gra
39. 40. 57 uia culpa non excusantur secundum Syluestrum ¶ & Na-
et cap. 12. uar. ¶ & secundum doctores cap. qualiter, & quando. ¶ An
nume. 20. autem ad interrogata iudicis teneatur reus, vel testis re-
et 21. spondere dum inquitur pro restauratione damno-
Q. 2. rum illatorum, iam diximus teneri exceptis in illis. 7. aut
 1 Regal. octo casibus supra relatis.

for. Hiss. ¶ Perpendendum est vltimo quando aliqui in speciali
lib. 4. titu. sunt denunciati per custodem siluæ, vel venationis, vel
4. l. 7. piscationis, quod deprehenderit eos in harum rerum fur-
k Hæc re- to, iuramento iudicis, si astringantur ad fatendum verita-
fert Bart. tem, tenentur de plano iurare, atq; veritatem testificari,
in hanc le- quia si custos iuravit ita esse, sufficit ad sententiam con-
gem: De- demnationis in pecunia contra eos ferendam, sicut san-
nuntiatio- citum est in legibus fori regalis Hissp. sic custos præfe-
nibus non ctus in vineis, & decerpentes fructus apprehendere potest,
est creden- hoc est, deferre ad iudicem, suo q; iuramento defertur, si-
dum quod desq; adhibetur, sic glos. Montalui ibidem latius ad hoc
condemna- facit. l. 1. §. sanè. ff. de offic. præfecti vrb. & Bar. in l. diuus. 2.
tionem ed ff. de cust. reo. & Bal. super infortiatum de rebus eorum
ex his po- qui sub tutela vel cura. in l. magis puto. §. illud, cætera
test proce- pertinentia ad materiã inquisitionis suo loco sunt expe-
di ad in- dienda. Hæc vero pro respondendo ad furta vel damna,
quisitione. dicta sufficiant.

¶ Sed

¶ Sed tamen quæstio de qua se noue inquisitum fuisse ait Nauarrus non est prætermittenda, an vxor filius, & cognatus alicuius delinquentis abscondentis aliqua eius bona in aliquo monasterio vel alio loco. ne à iudicibus sequestrentur teneantur ipsi, vel alij eius rei con- seij illa reuelare propter sententiam excommunicationis, aut iuramentum quibus iubentur ea pandere? Respondetur ergo sententiámque amplexantes Nauar. dicimus primo quod si omnia abscondita pertineant ad compensandum dotis debitum, vel aliud alias contractum debitum, non tenentur plane tunc prædicta à se abscondita bona prodere, sin autem ad prædictam recompensationem debitorum necessaria non sint, celanda non sunt, sed patefacienda ad mandatum iudicis. Oporteret autem cauere hic inquit Nauarrus: ne iterum peti possit debitum id, ad quod abscondita sufficiunt. Instar illius qui accepit aliquid de bonis creditoris, in sui debiti cõpensationem.

¶ Illa quoq; quæstio non ab hoc loco abhorret cuius meminit Corduba^m. An vxor, quia iam legitime per iudicem fuit integrata in dote à marito prodigo, vel vergenti in inopiam sibi reddita, si in oneribus matrimonij postea ipsa eam insumpsit, possit rursus eam repetere, aut an de bonis mariti secreto prodote sic insumpta, possit sibi recompensare, non obstante, quod per censuras iussa sit talia bona mariti defuncti pro palare?

¶ Respondeo primo esse dicendum, quod vxor timens lites de bonis mariti potest sibi secreto recompensare usq; ad quantitatem suæ dotis, & arrarum bonorumq; paraphernalium, si sibi suppetebant, & non vltra, quia debitum hoc suum maiori priuilegio pollet, quam omnium aliorum creditorum mariti non habentium hypothecas speciales, & expressas super bona viri anteriores ad dotem, ac per consequens solum astricta manet ad residuū quod retinet de bonis mariti, vltra prædictorum æquã recompensationem, neque tenetur respondere literis excommunicationis aut iuramentis, quibus cogitur detegere abscondita bona.

¶ Prædicta autem hæc omnia & sequentia intelliguntur vera, nisi vxor se deuinxerit ad persoluēda mariti debita, vel fideiussit pro eis, ita Nauar.^u

Q. 3.
Nauar.
Sum. Lat.
cap. 17. nu.
134. & 135

Q. 4.
m Cordu-
ba in tra-
cta. de ca-
sib. conf. q.
126.

n Sum. c.
17. nu. 134
& 135. nu
addit.

¶ Secundo dicimus, si mulier hæc superstitè marito manumissa fuit in sua bona dotalia, eiq̃ue talia bona sunt restituta iuridice, eorumq̃ue iam adepta fuit possessionem, etiam si postea in oneribus matrimonij ea rursus insumpserit omnia, vel illorum quotam, repetendi iam ea iure caret, neque sibi recompenfandi ius iam inest pro eis de bonis mariti, in creditorum mariti præiudicium. Quia tunc sensetur ea bona impendisse pro marito, veluti mutuando ea marito, qua re cum creditores sint anteriores, illis prius est persoluendum de bonis mariti.

Qb. 5. ¶ Sed quid vtrum satisfactione iam præstita his creditoribus, qui potiores sunt tẽpore, possit ipsa de residuis facultatibus viri hæc pro oneribus matrimonij à se insumpta bona dotalia in quibus iam fuerat integrata, recuperare? Respondetur poterit planè tuta conscientia. Nam & vir eius salva dote eam tenebatur alere. Sicq̃; in hoc casu ab hæredibus mariti poterit repetere quæ sibi desunt pro implemento suæ dotis. ¶ Imo addo secundum Cord. licet vxor in domum suæ habitationis sit restituta talisq̃; domus fuit illi tradita etiam si propter incuriam non se opponendi executioni, sibi per creditores mariti in iudicio fuit sublata, Adhuc si, sibi de dote sua non est factum satis, de facultatibus mariti, poterit rehabere, quæ sibi pro integritate dotis desunt, si re vera in dote sua nõ fuit totaliter reintegrata etiam si ex eius negligentia id sibi euenerit. ¶ Igitur ad quæst. tandem facientes satis concludimus, quod si mulier iam sibi recompenfauerit de facultatibus viri à se absconditis pro sua dote, & arris bonisq̃; paraphernalibus, tunc non potest se tutari manumissione causa dotis: qua manumissa fuerat in prædictam domum, quia id non abest à culpa mortali, cum id in fraudem detrimentumq̃; creditorum mariti cedat, quia ratione illius manumissionis prius factæ pro dote in ædes, rationeq̃; oppositionis, debita sua illis in soluta manerent, quate prædicta mulier ad debita hæc creditorum mariti persoluenda, obnoxia maneret ad omnesq̃; impensas, & damna illis refarcienda.

¶ Qualis autem restitutionis hic modus sit adhibendus claret, quia in hoc casu si huiusmodi creditores inueniri possint illis, vel suis hæredibus restituendum erit qui si inueniri

inueniri nequeat, si alij creditores supersint, inter super-
 stites, priuilegiati magis, & potiores tempore, erunt priores
 in solutione sibi facienda, vel illis iam vita functis, suis hæ-
 redibus erit restituendum quod si tam ipsi quam eorum
 hæredes incogniti sint prorsus, inter posteriores credi-
 tores solutio disperienda erit indigentioribus subue-
 niendo, ita Met.º & Nauar.º & ad hanc restitutionem per
 censuras compelli potest. quia extra illas ad illam tene-
 batur. ¶ Sed quid si vxor aliqua suo suasu in causa stetit
 principali, quod eius vir prodigus, diffususq; fuerit in
 donando filijs vltra id quod lege permittitur, vel pro fi-
 liorum luxu vel facto fauendo in creditorum viri dispen-
 dium. Dicitur planè quod hæc quæstio non tam difficilis
 est, quam ab aliquibus cõfessoribus parum perpensa. Te-
 netur ergo mulier in hoc casu damnã, cui præstitit cau-
 sam suo inductu, creditoribus mariti reparare. Secus si de
 bonis dotalibus, vel paraphernalibus sibi iam restitutis à
 marito, & traditis, donationes non in officiosas inter fi-
 lios vel alios donauit. ¶ Tandem dubitari poterit vtrum
 vxor à marito iussa dare centum creditoribus viri sui: si
 ipsa expenderit illa centum ad onera matrimonij sup-
 portanda, quando aliunde non poterat familiæ indigen-
 tiæ subuenire: teneatur illa restituere de suis? Responde-
 tur proculdubio teneretur quando non supersunt faculta-
 tes mariti vnde restituat, quia causam potissimam præ-
 stitit, quominus creditores illa centum non recuperaue-
 rint. Et quamuis pro graui indigentia familiæ, credi-
 toribus tunc non indigentibus, potuit solutionem il-
 lorum prolatare: sed tandem ad eorum restitutionem
 deuincta manet, si aliunde facultas nõ sit ad soluendum.
 ¶ Porro ne ea dubia quæ sibi consequentia sunt & ali-
 quantisper affinia disgregemus oportet hic ea continue-
 mus: quare succedit dubium prædictis non omnino ab-
 simile, de recompensatione secreta. Casu est. Maria
 vxor Ioannis in dotem attulit duo millia aureorum &
 supellectilia domus, sed supellectilia hæc sub fide viri
 tradita sunt Ioanni inappretiatã, cumque Ioannes præ-
 dictæ Mariæ coniugi suæ tercentum aureos nomine ti-
 tuloque arrarum fuerit pactis dare tandem in extremis
 constitutus, testamento confecto, neque dipondium

o Met. de
 restit. q. 2.
 p cap. 17.
 num. 47. et
 vsque 51.

Q. 6.

Q. 7.

Mariæ suæ coniugi, pro tot obsequiis sibi præstitis, neque pro stipulatione arrarum, neque pro consumptione suppellectilium delegavit, quæritur an Maria de facultatibus viri secreto pro his possit sibi recompensare, quæstio est quæ quotidiana potest esse.

¶ Respondetur tamen per tria asserta primò quòd prædicta Maria de obsequiis exhibitis marito in vita nihil curet, quia pro his ex debito iustitiæ nihil potest sibi reportare, quia ratione matrimonij ad dicta obsequia tenebatur. Quare hoc nomine, de bonis viri defuncti nihil potest sibi recompensare.

¶ Dicitur secundo loquendo de suppellectilibus, quod si tempore quo maritus penes se ea recepit, de eis neque inventarium fuit editum, neque prætaxatio facta, clarescit sane in partem dotis, cum duobus mille aureis ea suppellectilia non intrasse, neque in dotem traditam marito, fuisse computata. Quare etiam, si in communi obsequio vsuque amborum fuerint omnino detrita, aut deteriorata in toto vel in parte, cum in partem dotis, non sint ad numerata, non sunt sibi lege iustitiæ restituenda. Quare neque pro his Maria de facultatibus viri defuncti potest sibi secreto quidquam recompensare, quia in culpam furti incideret.

¶ Dico tertio, si loquamur de arris sibi promissis, de quibus maior premit difficultas, distinguendum esse videtur. Nam si arræ de quibus sponsio est facta decimam partem dotis à se allata, iuxta leges Hispaniæ non excessissent, & scriptura super eis edita, vel sufficienti testimonio testium talis sponsio arrarum probari potuisset, tunc debito iustitiæ legalis, tales arræ sibi essent debita, sed neque tunc in hoc casu poterit de bonis mariti secreto sibi recompensare, cum via iustitiæ possit illud repetere & recuperare.

¶ In casu autem prout præfertur, cum sponsio talium arrarum nulla fuerit, quia cum leges Hispanicæ statuerint sponsonem arrarum decimam partem dotis allatae valoris non excedere, & sponsio hæc 300. aureorum titulo arrarum, decimam partem duorum millium aureorum à Maria in dotem datorum excellat, sequitur quod neque pro hac arrarum sponsione, possit sibi

fit sibi licet Maria secreto, de substantia viri defuncti recompensare.

¶ Si autem pro sponsione talium arrarum, neque instrumentum aliquod, neque testes testificantur, argumentum non nullum est talem promissionem arrarum; gratitudinis potius quam debiti legalis habuisse obligationem sicut pro more fit in nuptijs interdum, & sæpè. Quod si ita sit, vel illæ arræ non sunt debita, vel non liquet deberi: quare cum recompensatio de liquido debito semper fieri debeat, infertur planè, tunc Mariam pro his arris non posse de rebus mariti, quicquam occultè sibi vindicare, P

¶ Præterea Cordub. hunc casum in dubium vertit in casu quo gener cum socero conuenit de signandis duobus arbitratoribus, super supellectilibus prætaxandis dotis, se astringendo ad arbitrio arbitratorum obtemperandum tamen in hac conuentione, eius fuit animi quod si iniuria sibi fieret in appretiatione, vt sibi secreto recompensaret visumque sibi est postea ex tali prætaxatione euasisse se defraudatum, atq; hoc iudicio persuasus sibi secreto vsque ad æqualitatem dotis sibi promissæ, sibi recompensauit. Quæritur an gener hic peccauerit, & an ad restituendam hanc recompensationem obnoxius manserit? Quæ quæstio circa duo puncta difficultatis versatur, primo an peccauit. Ad quod respondendo dicimus, quod si sine intentione standi arbitrio arbitratorum pactus est arbitrio eorum se staturum, peccauit quidem grauiter, imo mortaliter cum in re graui per illam fictionem paratus fuerit decipere proximum secundum Sotum. & Nauar. & Siluestrina quæstione 4. ita communis est opinio doctorum.

¶ Sed de restitutionis puncto si quæratu dicimus secundo etiam si cum animo parendi sententiæ arbitratorum gener fuerit socero stipularus, tenetur socero restituere sic secreto in recompensatione à se sublatum, quando pretiū appretiat non fuit notabiliter, manifesteq; iniustum.

¶ Tertio dico etto, quod peccauit quia defuit ei animus custodiendi pactū, sed an in recompensationem sic acceptum restituere teneatur, de hoc nõ satis conuenit inter doctores, pro eo quod aliqui dicunt, quod ratione simplicis promissionis

Hæc sententia ratam habet Metina de restit. q. 11. & Nauar. Sum. cap. 17. nu. 112. & que 116.

Q. 6. 7.

q Cordubi q. 130. de casib. conuen. quod libet. quæstiones de hac materia instru-

Sotus de iust. & iur. re. lib. 8. q. 2. art. 1. ad

s Sum. c. 18. nu. 314. & 9.

fionis quando defuit adimplendi animus, talis fictio sicut obligationem implendi non infert, ita neque restituendi. At dico quòd in contractibus do, vt des, facio, vt facias, quia fraus patrocinari alicui nō debet, & quia solida sunt facienda pacta do, vt des, facio, vt facias, illa fictio vbi hic animus implēdi deest, sicut ab obligatione implendi non liberat, ita neq; à restitutione, cuius sententiæ est Syluester, Navarras vbi supra secundum Diuum Thomam. quare secundum sententiā Soci huic opinioni adhærentis prædictus gener restitutioni erit obnoxius.

t D. Tho.
2.2.9.10

¶ At Scorus & Metina Complutēsis talem generum à restitutione exculant super accepto pro recompensa iusti pretij, in quo supellectilia appretiāda essent. Quia stipulatio (inquiunt, facta hac mente fuit, facta sicq; est interpretanda vt ei stare eatenus teneatur: quatenus iustum pretium creditum est fore taxandum, & non aliter. Licet gener suam mentem causa vitandi offensiones, non explicauerit. ¶ Sed quid tandem concludendum videtur ex sententijs tam varijs? Dicimus concludentes quod de facto loquendo, quia non satis constat an appretiationis pretium fuerit iniustum. licet genero visum fuerit iniustum, quia citra difficultatem deceptio ex affectu proprio solet contingere in proprijs causis, videtur dicendum iuxta sententiā Metinæ, & Cordubæ quòd talis recompensa secreto facta restituenda est socero, vel saltem medietas, vel pars in recompensam sublata, si genero non constiterit certo in tota quota accepta in recompensationem se fuisse defraudatum.

¶ Vbi agitur adhuc de multis casibus particularibus in quibus respondendum est, vel non ad censuras.

C A P. XII.

PRÆTEREA tam patēs est hæc furtorū & damnorum materia vt cum multa dixerimus: multa rursus nobis supersint disputanda, & dicenda de materia etiam restitutionis ei annexa.

Q. I. ¶ Ideo ultra dicta hæc quæstio specialis fit obuia, mulier carens dote, bonisq; alijs paraphernalibus, an si bona lucratina durante matrimonio parata propter delictum mariti